

Tradycja dla współczesności. Ciągłość i zmiana

Kultura jako komunikacja

PROGRAM KONFERENCJI

8.05.2017 (poniedziałek)

Godz. 14.00-15.00 obiad w Restauracji Magnackiej

Godz. 15.00 -16.20 Sala Portretowa na Zamku, prowadzenie: prof. dr hab. Ewa Kosowska

Prof. dr hab. Izabella Bukraba-Rylska (PAN): Kultura: od komunikowania symbolicznego do somatycznego

Dr hab. Przemysław Łozowski, prof. nadzw. (Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu): *Dzień dobry!*, czyli w poszukiwaniu elementów komunikacji społeczno-kulturowej

Dr hab. Urszula Kusio, prof. nadzw. (UMCS): Komunikacyjne zróżnicowanie przekazów niewerbalnych współczesnego świata

Godz. 16.00-16.30 dyskusja

Godz. 16.30-17.00 przerwa kawowa (Galeria Tylmanowska)

Godz. 17.00-18.20 Sala Portretowa na Zamku, prowadzenie: dr hab. Urszula Kusio, prof. nadzw. (UMCS)

Dr hab. Jan Kajfosz (UŚ): Konotacja w komunikacji współczesnej, czyli o ponownym zaczarowaniu świata

Prof. dr hab. Stefan Bednarek (UWr): Marzenia senne jako specyficzny typ komunikacji społecznej

Prof. dr hab. Jan Adamowski (UMCS): Komunikacja z zaświatami

Dr Dominika Boroń (UMCS): Pamięć jako język. Perspektywy ochrony kultury jako komunikacji

Godz. 18.20-19.00 dyskusja

Godz. 19.30 grill (Grill Chata)

9.05.2017 (wtorek)

Godz. 10.00-11.00 Sala Portretowa na Zamku, prowadzenie: prof. dr hab. Izabella Bukraba-Rylska

Prof. dr hab. Ewa Kosowska (UŚ): Ocalanie permanentne wobec innych mechanizmów komunikacyjnych

Dr hab. Anna Gomóła (UŚ): Komunikacja i przekaz. O petryfikacji dziedzictwa kultury

Dr Konrad Burdyka (PAN): Sytuacje komunikacyjne w procesie transmisji wiedzy na temat niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Godz. 11.00-11.30 dyskusja

Godz. 11.30-12.00 przerwa kawowa (Galeria Tylmanowska)

Godz. 12.00 – 13.00 Sala Portretowa na Zamku, prowadzenie: prof. dr hab. Stefan Bednarek

Dr hab. Marta Wójcicka, prof. nadzw. (UMCS): Komunikacja i przekaz – pamięć zbiorowa w świetle mediologii

Dr Paweł Czajkowski (UWr): Język pamięci. Filmy historyczne a komunikowanie przeszłości

Dr Barbara Pabjan (UWr): Film jako medium społecznej interpretacji historii. Przypadek recepcji filmu „Ida”

Godz. 13.00-13.30 dyskusja

Godz. 14.00- 15.30 obiad w Restauracji Magnackiej

Godz. 15.30-16.10 Sala Potrtretowa na Zamku, prowadzenie: dr hab. Anna Gomóła

Dr hab. Urszula Topczewska (UW): Spory aksjologiczne w języku na przykładzie dyskursu wokół genderu

Dr hab. Edyta Manasterska-Wiącek (UMCS): Czy mali gracze mówią inaczej, czyli o wypowiedziach dzieci w czasie gier

Godz. 16.10-16.30 dyskusja

16.30-17.00 przerwa kawowa (Galeria Tylmanowska)

Godz. 19.00 uroczysta kolacja (Sala Bankietowa na Zamku)

10.05.2017 (środa)

Godz. 10.00-11.00 Sala Portretowa na Zamku, prowadzenie: prof. dr hab. Maria Wieruszewska

Dr hab. Jolanta Zdybel (UMCS): *Modus operandi* komunikowania politycznego

Dr hab. Lech Zdybel, prof. nadzw. (UMCS): „Kto potrafi śpiewać, ten musi być też bystry”. Rzec o *Grenzmoral* w mediach i kulturze

Dr hab. Iwona Loewe, prof. nadzw. (UŚ): Sacrum i profanum: msza święta i telewizja. Refleksje mediolingwisty

Godz. 11.00-11.30 dyskusja

Godz. 11.30-12.00 przerwa kawowa (Galeria Tylmanowska)

Godz. 12.00-13.00 Sala Portretowa na Zamku, prowadzenie: dr hab. Jan Kajfosz

Prof. dr hab. Józef Styk (UMCS): *Orbis interior* tradycyjne wsi polskiej

Prof. dr hab. Stanisław Kłopot (UWr): Chłopskie uniwersum kulturowe: komunikacja mieszkańców wsi w świecie prywatnym i publicznym

Prof. dr hab. Maria Wieruszewska (PAN): Co komunikują zmiany w krajobrazie wsi?

Godz. 13.00-13.30 przerwa kawowa (Galeria Tylmanowska)

Godz. 13.30-14.10 Sala Portretowa na Zamku, prowadzenie: prof. dr hab. Stanisław Kłopot

Dr Paweł Trojanowski (UWr): Komunikacja jako kultura uczestnictwa (w rynku)

Dr Barbara Szczepańska (UWr): Wpływ komunikacji na proces wdrażania innowacji rolniczych

Godz. 14.10-15.00 dyskusja

Godz. 15.00 Zakończenie konferencji

TEZY REFERATÓW

Stefan Bednarek

Marzenia senne jako specyficzny typ komunikacji społecznej

Sny są uniwersalnym doświadczeniem naszego gatunku. Marzenia senne towarzyszą człowiekowi zapewne od wyłonienia się *homo sapiens*, nie ma też wątpliwości, że sny miewają także inne ssaki. Jednak jedynie człowiek zachowuje świadomość treści sennych i może je interpretować, choć po przebudzeniu zwykle niewiele z nich pamięta, a sposoby interpretacji nie gwarantują wiedzy uznanej za naukową. Mimo to ludzie opowiadają sobie sny, interpretują, spisują i przywiązują do ich treści znaczenia zasługujące na uwagę badacza-humanisty. Wchodzą one bowiem, choć na bardzo szczególnych prawach, w społeczne obiegi komunikacyjne i tworzą alternatywne wobec nurtu oficjalnego dyskursy. Ponieważ marzenia senne są ściśle związane z biografią śniącego, stały się przedmiotem badań psychologów, a zwłaszcza psychoanalityków, z rzadka natomiast wzbudzały zainteresowanie przedstawicieli nauk społecznych. Tymczasem, jak się wydaje, także badacze społeczeństwa i kultury znajdują w snach interesujący materiał do wzbogacenia obrazu życia społecznego i kultury. W moim wystąpieniu postaram się wykazać to na przykładach snów zapisanych przez Polaków w dobie PRL-u.

Dominika Boroń

Pamięć jako język. Perspektywy ochrony kultury jako komunikacji

Często patrzymy na naszą kulturę jako na sieć narracji – zmieniających znaczenie, tracących lub zyskujących moc w dynamicznym procesie historii kultury. Odczytujemy te narracje używając różnych narzędzi i kreując różne perspektywy: moralną, hermeneutyczną, estetyczną, ewolucyjną. Gramy w „grę naszej kultury” z arogancją właścicieli, nie spodziewając się utraty naszej uprzywilejowanej pozycji. Czy nasze dziedzictwo rzeczywiście jest bezpieczne? Czy udaje nam się je chronić za pomocą narzędzi i technologii przechowywania i kopiowania informacji? Czym rzeczywiście jest pamięć naszej kultury?

W moim referacie mówię o niebezpieczeństwach utraty dziedzictwa, którego nieśmiertelne istnienie przyjmujemy za oczywiste - utraty pamięci kultury i przeszłości. Sugeruję, że technologie komunikacyjne i informacyjne, paradoksalnie, zagrażają kulturze jako komunikacji – kulturze jaką znamy. Ponadto opisuję charakter tych zagrożeń i pokazuję możliwe sposoby przeciwdziałania im na płaszczyźnie edukacji.

Izabella Bukraba-Rylska

Od komunikowania symbolicznego do somatycznego

Teorie kultury zawsze podkreślały jej symboliczny charakter. Koncepcja kultury sformułowana przez Antoninę Kłoskowską zwracała uwagę na trzy kryteria pozwalające wyodrębnić sferę kultury istotną dla badań socjologicznych: kryterium semiotyczne, aksjologiczne i autoteliczne. Z punktu widzenia dzisiejszych przemian zglobalizowanego świata i aktualnych tendencji w humanistyce każde z tych kryteriów można poddać krytyce i zaproponować ujęcie kultury jako zjawiska przede wszystkim somatycznego. W ramach takiego rozumienia kultury jej znaczenia mają charakter cielesny i fizyczny, wartości są przejawem „najbardziej witalnych interesów danej grupy” (P. Bourdieu), a zamiast bezinteresownej kontemplacji estetycznej mamy do czynienia z funkcją socjocentryczną.

Konrad Burdyka

Sytuacje komunikacyjne w procesie transmisji wiedzy nt. niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Studia nad przeobrażeniami współczesnej kultury wymagają – jak zauważyła Antonina Kłoskowska – uwzględnienia aspektu interakcji społecznej, a więc bezpośredniego (naturalnego) kontaktu nadawcy i odbiorcy komunikatów. Implikowane przez tę czasoprzestrzenną i społecznie normowaną styczność reakcje pozwalają na zaistnienie przekazu kulturowego o naturze semiotycznej, który stanowi o trwałości danej kultury oraz sile tożsamości społeczności będącej jej podmiotem. Prelegent, wychodząc od powyższej refleksji, za pomocą kategorii pojęciowej układu kultury zaprezentuje wyniki najnowszych badań nad niematerialnym dziedzictwem kulturowym w doświadczeniu mieszkańców współczesnej polskiej wsi. Osią wystąpienia będzie analiza odnotowanych w toku badań: (1) instytucjonalizacji procesu przekazu wiedzy o tradycji oraz (2) zjawiska festynizacji wydarzeń kulturalnych na wsi. Celem referatu będzie próba odpowiedzi na frapujące w kontekście rewitalizacji kultur lokalnych pytanie: jakie warunki muszą zaistnieć, aby efektywnie promować lokalne dziedzictwo kulturowe (upowszechniać o nim wiedzę i przekuć ją na doświadczenie jednostek), a tym samym uczynić zeń endogenny, prorozwojowy zasób społeczności wiejskich?

Paweł Czajkowski

Kultura jako komunikacja

Filmy historyczne stały się specyficzną formą komunikacji w polskiej rzeczywistości. Trudno je potraktować jako zwykłe dzieła artystyczne opowiadające o przeszłości. Stały się bowiem dyskursem modelującym obraz przeszłości w odniesieniu do dominujących ideologicznych przekonań na temat rzeczywistości społecznej w ogóle. Filmy przekazują alternatywną i często sprzeczną do dominującej, wersję historii. Samo dzieło filmowe staje się przedmiotem analizy jako medium wpływające na zbiorową świadomość i pamięć. Pamięć historyczna Polaków boryka się ostatnio z odkrywaniem niewygodnych faktów wpisujących się w trudny kontekst symbolicznych konfliktów polsko - żydowskich, polsko - niemieckich czy wreszcie wewnątrznie polskich. Film 'Pokłosie' stał się znaczący pod wieloma względami. Jako pierwszy z serii trudnych komunikatów historycznych, wywołujący ostrą krytykę, otwierający pole już nie dyskusji a manifestów skrajnie różnych poglądów na temat polskiej historii i na temat tożsamości Polaków. W prezentacji analizowane będą badania zrobione wśród wrocławskich studentów na temat recepcji samych filmów, na temat tego czy filmy w ogóle mogą być odpowiednim medium pamięci i na temat stosunku do własnej trudnej historii. Pokazane zostaną także przykłady dyskursów tożsamościowych prowokowanych przez ten i inne filmy.

Anna Gomóła

Komunikacja i przekaz. O petryfikacji dziedzictwa kultury

Zgodnie z Konwencją UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. dziedzictwo niematerialne to teksty oralne, język, obrzędy i zwyczaje, wyobrażenia i wiedza na temat świata oraz tradycyjne umiejętności, jak również związane z wszystkimi tymi obszarami przedmioty (narzędzia, instrumenty i wytwory) oraz przestrzenie kulturowe. W konwencji tej widać przede wszystkim nastawienie na zachowanie wartości kultury żywej (a zatem inaczej niż w Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 1972). Ważne stają się działania ludzkie i wartości kulturowe „ukryte” w człowieku, a nie wyrażone w materii, a zatem podział na „materialne” i „niematerialne” nie ma charakteru klasyfikacyjnego, ale typologiczny, a kryterium podziału nie jest brak/obecność pierwiastka materialnego, tylko jego dominacja.

Obszary, które zgodnie z konwencją z 2003 składają się na niematerialne dziedzictwo kultury, różnie reagują na transformacje rzeczywistości zewnętrznej. Lokalne wyobrażenia na temat świata, jeśli nie są zgodne chociażby z obowiązującym programem edukacyjnym mogą być – w najgorszym przypadku – poddane gwałtownej erozji. Niemożliwa zatem wydaje się próba ich

zachowania, są bowiem częstokroć alternatywną wizją rzeczywistości. Zorganizowana wizja świata przeważnie wiąże się z konkretnym systemem aksjologicznym, zakłada bowiem pewien porządek, hierarchię. A trudno chronić system wartości, gdy ustanawiające go przekonania zostały podważone. Podobnie ma się rzecz z życiem obrzędowym. Nie jest możliwe zachowanie społecznej funkcji rytuału, gdy erozji uległa spoistość grup, dla których ów rytuał był zwornikiem. W wielu miejscach obrzędy są odtwarzane, „odgrywane” ze względu na funkcje ludyczne i estetyczne, są więc raczej widowiskami.

Dla kultury żywej niezbędna jest międzypokoleniowa komunikacja, wzajemne ustalanie sensów. Jeśli ona zanika, mamy do czynienia z jednostronnym przekazem, który skutkuje petryfikacją znaczeń, ocala, ale jednocześnie unieruchamia.

Jan Kajfosz

Konotacja w komunikacji współczesnej, czyli o ponownym zaczarowaniu świata

Autor chciałby w swym przyczynku wykorzystać koncepcję konotacji rozwijaną w ramach etnolingwistyki kognitywnej (J. Bartmiński i in.) na potrzeby teorii społecznego konstruowania rzeczywistości (P. Berger, T. Luckmann i in.) za pośrednictwem nowych mediów. Inną ważną inspiracją proponowanego wystąpienia jest teza, że w miarę nasilającej się ikonizacji przekazu maleje znaczenie hipotaksy na korzyść parataksy w komunikacji społecznej (A. Skudrzyk, J. Warchala). Autor chciałby odpowiedzieć na pytanie, jakie konsekwencje dla procesów społecznego konstruowania rzeczywistości pociągają za sobą podobne procesy. Na konkretnych przykładach zaczerpniętych z portali społecznościowych autor chciałby określić różnicę między myśleniem typu syllogistycznego a myśleniem typu potocznego – opierającego się na konotacji – i uzasadnić tezę, że ikonizacja przekazu medialnego wspiera drugi typ myślenia, który można też określić myśleniem magiczno-mitycznym.

Stanisław Kłopot

Chłopskie uniwersum kulturowe: komunikacja w świecie prywatnym i publicznym mieszkańców wsi

Wychodzę z założenia, że mimo zróżnicowania ekonomicznego i społecznego mieszkańców wsi wspólną ich właściwością jest zbiorowa tożsamość socjokulturowa o chłopskich korzeniach, czyli zmodyfikowane i dostosowane do realiów ekonomicznych i społecznych wzory zachowań i sposoby komunikowania, których uprawomocnienie znajdują w zmieniającym się systemie chłopskiej kultury. Egzemplifikacji tej tezy będą szukał na trzech poziomach społecznego,

wiejskiego świata: w rodzinie i systemie krewniaczym, w sąsiedztwie i relacjach w kręgach/grupach sąsiedzkich nakładających się na system krewniaczy oraz na grupy/ kręgi rówieśnicze funkcjonujące w zbiorowościach wiejskich oraz w relacjach z zewnętrznym w stosunku do wsi świecie instytucjonalnym i ekonomicznym. Spróbuję pokazać na podstawie literatury przedmiotu, jakie sprawy, kwestie i w jakim języku są dyskutowane, uzgadniane ,negocjowane w tych trzech układach.

Ewa Kosowska

Ocalanie permanentne wobec innych mechanizmów komunikacyjnych

Wystąpienie nawiązuje do referatu wygłoszonego na poprzedniej konferencji w Baranowie. Mechanizm ocalania permanentnego jest tym razem analizowany w aspekcie utrudnień komunikacyjnych, wynikających z uwarunkowań niezależnych od wyborów i działań osób zaangażowanych w przekaz własnego dziedzictwa kulturowego.

Urszula Kusio

Komunikacyjne zróżnicowanie przekazów niewerbalnych współczesnego świata.

Socjologiczne deskrypcje współczesnego świata w znacznym stopniu zmierzają w stronę globalnych i uniwersalnych ujęć, przesuwając stopniowo acz skutecznie punkt ciężkości w stronę homogenicznego obrazu życia społecznego. Natomiast badania nad komunikowaniem międzykulturowym ukazują zgoła odmienny obraz kulturowej rzeczywistości. Rzeczywistości różnorodnej i spolaryzowanej, w której kompetencja językowa jest niewystarczająca do skutecznej komunikacji. Z pełną mocą ujawnia się waga sfery ukrytej i mniej oczywistej – kodów niewerbalnych. Ich znajomość przez wieki była niedoceniana, a palmę pierwszeństwa oddawano znajomości języków werbalnych. Przełomowe w tym względzie, z perspektywy badań antropologicznych, były dokonania Edwarda T. Halla, jednego z najwybitniejszych antropologów minionego stulecia.

W wystąpieniu zechcę dowieźć tezy, iż zróżnicowanie kulturowe w obszarze haptyki, okulestyki czy olfaktyki nie ulega niwelizacji. Przeciwnie, wraz ze wzmożoną ruchliwością społeczną i intensywnym rozwojem środków masowego komunikowania nieznaną znajomości niewerbalnych kodów komunikacyjnych przesuwana nas na margines międzykulturowych interakcji społecznych.

Iwona Loewe

Sacrum i profanum: msza święta i telewizja. Rozważania mediolingwisty

W telewizyjnej transmisji mszy świętej odnaleźć można wszystkie eksponenty widowiska medialnego, na które składa się przerwa w rutynie strumienia telewizyjnego (wyjście poza ramówkę), transmisja na żywo, realizacja poza studiem telewizyjnym, edycyjność. Z perspektywy genologii telewizyjnej są one transmisjami. W rzeczywistości pozastudyjnej jednak odwzorowują różne gatunki dyskursu publicznego. Są to: mecze piłki siatkowej, nożnej, obrady sejm, rozdania nagród. O wiele więcej z tych zdarzeń odbywa się w rzeczywistości pozatelewizyjnej i o wiele częściej. Widowiskiem medialnym stają się te wybrane przez decydentów stacji, którzy spodziewają się zainteresowania nimi swoich widzów albo takie zainteresowanie chcą wzbudzić. W ten porządek wpisuje się transmisja mszy świętej. Udowadnia swój telewizyjny charakter w reprezentacjach autopromocyjnych, w reprezentacjach aktorów widowiska z perspektywy zatem profanum (świeckiej). W montażu mistagogicznym i medytacyjnym (ikonosfera), w widocznej na ekranie choć nie zawsze słyszalnej ciszy udowadnia swój inny niż medialny charakter – należy przez te reprezentacje do sfery sacrum (religijnej).

Przemysław Łozowski

***Dzień dobry!*, czyli w poszukiwaniu elementów komunikacji społeczno-kulturowej**

W związku z najnowszą zmianą optyki badawczej w lingwistyce – z formalizmu na funkcjonalizm – uzasadniamy potrzebę określenia na nowo tzw. funkcji językowych, czyli zadań, do jakich powołują język jego użytkownicy w procesie komunikacji werbalnej rozumianej jako komunikacja społeczno-kulturowa. Proponując wstępną klasyfikację wskazujemy perspektywicznie na parametry, jakie mogłyby zostać wzięte pod uwagę przy próbach zdefiniowania konkretnych funkcji języka. Wszystkie te parametry i przesłanki wyrastają z jednej zasadniczej tezy, tj. o podporządkowaniu i uwarunkowaniu języka przez doświadczenie jego użytkowników. Tezę tą rozumiemy bardziej szczegółowo jako prymat użytkownika nad narzędziem (językiem), prymat symbolu nad systemem, oraz prymat obrazowania treści (*intent*) nad samą treścią (*content*).

Edyta Manasterska-Wiącek

Czy mali gracze mówią inaczej, czyli o wypowiedziach dzieci podczas gier

Celem referatu jest analiza wypowiedzi dzieci podczas gier. Zebrany materiał badawczy dotyka nie tylko problemu porażki i (nie)umiejętności radzenia sobie z nią oraz samej rywalizacji, ale związanych z nim i innych ciekawych obserwacji, dotyczących zachowania dzieci ujawnianego

w czasie gier. Zrozumienie porażki i radzenie sobie z nią jest umiejętnością, której dzieci uczą się na ogół długo. Postawa dzieci podczas gier w sytuacji przegranej pokazuje najlepiej, że nie zawsze potrafią sobie one sprawnie poradzić z emocjami. Zgromadzony materiał pozwala na prezentację i omówienie wypowiedzi dzieci, które wygrywają oraz takich, które przeżywają porażkę. Problem współzawodnictwa otwiera ciekawą obserwację dotyczącą stosowanych przez dzieci sposobów „na wygraną”, zasad towarzyszących grom, którym dzieci podporządkowują się lub chcą ich unikać. Autorka zwraca też uwagę na kwestię leksyki towarzyszącej dzieciom podczas rywalizacji.

Barbara Pabjan

Film jako medium społecznej interpretacji historii. Przypadek recepcji filmu „Ida”

Interpretacja historii przez sztukę, a w szczególności film, należy do potencjalnie najbardziej efektywnych masowych przekazów przyszłości. Pojawia się jednak pytanie jakie są możliwości i ograniczenia filmu w kształtowaniu w społeczeństwie wizji przeszłości? Film ‘Ida’ jest przykładem sztuki podejmującej trudne tematy. Film w odbiorze masowym został zinterpretowany jako próba negatywnego przedstawiania wizerunku Polaków i wzbudził wiele kontrowersyjnych reakcji. Chciałabym przeanalizować rolę filmów historycznych w kształtowaniu interpretacji historii oraz recepcję tego filmu przez Polaków, w szczególności zbadać w jaki sposób film ten oddziałuje na interpretacje tzw. trudnej historii relacji polsko-żydowskich.

Józef Styk

***Orbis interior* tradycyjnej wsi polskiej**

Tradycyjne społeczności wiejskie charakteryzowała silna integracja i względna izolacja od szerszych układów społeczno-przestrzennych. Izolacja od świata zewnętrznego miała trzy wymiary: horyzontalny, wertykalny i świadomościowy. Pierwszy z nich polegał na nieznacznej ruchliwości przestrzennej. Wymiar wertykalny przejawiał się w ograniczonych możliwościach awansu społecznego. Izolacja świadomościowa, mentalna, oznaczała trwałość przekonań o chłopskiej biedzie i niedoli, dystans wobec nowości oraz brak odniesień do uniwersum kultury.

Istotną funkcję w społecznościach wiejskich odgrywał pionowy przekaz kultury, a więc mający charakter międzygeneracyjny. Dokonywał się poprzez ustną komunikację bezpośrednią, głównie w rodzinie, ale i w ramach rodzinno-sąsiedzkiej społeczności lokalnej. Dziedzictwo przodków było zdecydowanie dominującym i endogenicznym źródłem kultury. Z tego wynikała przemożna funkcja tradycji w życiu rodziny i gromady wiejskiej.

Ustny przekaz kultury tracił w społecznościach wiejskich swoją wyłączność w miarę równocześnie zachodzących procesów ich modernizacji i wychodzenia z izolacji. Z biegiem czasu

coraz większe znaczenie uzyskiwał przekaz instytucjonalny, głównie przez szkolnictwo i organizacje społeczno-kulturalne. Natomiast przekaz masowy rozpoczął się z chwilą upowszechnienia czytelnictwa na wsi, a rozwinął się poprzez radio i telewizję.

W drugiej połowie XX w. ten trzeci (masowy) układ kultury zdominował wśród rolników pozostałe dwa układy do tego stopnia, że niemal zupełnie stracili oni swoją tożsamość kulturową. Dezintegracji społeczności lokalnych oraz indywidualizacji wzorów zachowań, postaw i uznawanych wartości towarzyszył zanik autorytetów lokalnych, atrofia opinii i systemu kontroli społecznej. W wyniku tych procesów poszczególne wsie utraciły jedną ze swoich najważniejszych wartości i cech, która polegała na wydolnym i adekwatnym w stosunku do potrzeb systemie komunikacji wewnętrznej.

Barbara Szczepańska

Wpływ komunikacji na proces wdrażania innowacji rolniczych

Badania nad szeroko rozumianym postępem rolniczym w polskiej tradycji badawczej koncentrują się na dwóch obszarach: modernizacji (Turowski, Bornus, 1970, Styk 1988, Chyłek 2005) oraz dyfuzji innowacji do gospodarstw rolnych (Bertrand i Wierzbicki, 1970, Gałęski 1971, Makarczyk 1971, Woś 1987, Bukraba-Rylska 2008). Odnotowano w nich, że w największym stopniu, właściciele gospodarstw przyswoili postęp technologiczny postrzegany jako mechanizacja rolnictwa (substytucja pracy żywej), w mniejszym stopniu postęp chemiczny rozumiany jako prawidłowe stosowanie nawozów i środków ochrony roślin a w najmniejszym stopniu postęp biologiczny.

Celem wystąpienia będzie przedstawienie społecznych i kulturowych czynników, które obecnie wpływają na proces wdrażania postępu rolniczego w gospodarstwach rolnych. Dla rozwoju polskiego rolnictwa wdrażania postępu rolnego ma pierwszorzędne znaczenie z wielu powodów. 1) Jest to realizacja WPR, której jednym z priorytetów PROW 2014-2020 jest ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich. 2) Procesy koncentracji ziemi przebiegają bardzo wolno, w strukturze agrarnej dominują gospodarstwa małe o niskiej żywotności ekonomicznej, których dochody z gospodarstwa rolnego nie zapewniają utrzymania rodziny i tym bardziej nie zapewniają możliwości rozwoju tychże gospodarstw. Dla zwiększenia produktywności, wydajności rolnictwa koniecznym i niezbędnym jest przyspieszenie absorpcji postępu w gospodarstwach rolnych o powierzchni do 5 do 50 ha.

Na podstawie badań przeprowadzonych na Dolnym Śląsku zaprezentowane zostaną zmiany w stylach komunikacji pomiędzy otoczeniem zewnętrznym (przedstawicielami handlowymi) a rolnikami indywidualnymi oraz mechanizmy ułatwiające i utrudniające skuteczną komunikację

pomędzy wymienionymi aktorami procesu wnoszenia i absorpcji postępu rolniczego.

Urszula Topczewska

Spory aksjologiczne w języku na przykładzie dyskursu wokół genderu

Gender, słowo roku 2013, należy do słów-kluczy współczesnej kultury, których użycie przywołuje całe konteksty ideologiczne i wiąże się z przyjęciem pewnej pozycji aksjologicznej. Można zatem postawić hipotezę, że tym, co polaryzuje społeczeństwo polskie, nie jest sam termin gender, lecz związane z nim ideologie, które wyznaczają swoim zwolennikom określony kanon wartości, a te z kolei narzucają określoną interpretację terminu.

Paweł Trojanowski

Komunikacja jako kultura uczestnictwa (w rynku)

Kategoria rolników posiadających gospodarstwa o areale co najmniej 15 hektarów może być niezwykle interesująca dla socjologa. Jest to bowiem zbiorowość w stanie radykalnej zmiany. Za nowym porządkiem ekonomicznym polskiego rolnictwa, wyłaniającym się po włączeniu go w obieg Wspólnotowy, powoli zaczyna się także wyłaniać odmieniony porządek społeczny. Tworzą go rolnicy, którzy pozbywając się swojego, tradycyjnie chłopskiego, wizerunku stają się w coraz większym stopniu producentami rolnymi.

Prowadzenie gospodarstwa rolnego wymaga wiedzy. Ta zaś dostępu do informacji. W sytuacji, gdy tradycyjne gospodarstwo chłopskie przekształca się w rodzinną firmę producencką, zaczyna jednak chodzić o coś więcej: o stałą i trwałą obecność w obiegu informacyjnym. Tak jest skonstruowany rynek. Wprowadza on do tradycyjnego rolnictwa wielość źródeł informacji, zmienia struktury autorytetów, walcząc o środki inwestycyjne rolników, wpływa na ich wybory i zwiększa aktywność. Jest to jednocześnie ta sama przestrzeń, w której rolnicy nowego typu muszą bronić swoich rynkowych interesów. Czy pod wpływem rynku zmieniają swoje zachowania w zakresie zdobywania informacji i waloryzowania ich źródeł, czy też nadal są uzależnieni od kulturowej nieufności, która charakteryzowała ich ojców i dziadów? Czy asymilują nowe techniki informacyjne? A jeśli tak, to czy robią to jako ludzie wsi, czy już jako biznesmeni?

Między innymi na te pytania postaram się odpowiedzieć w swoim wystąpieniu odwołując się do danych empirycznych zbieranych w cyklu rocznym, począwszy od 2001 roku, przez Agencję Martin & Jacob w ramach, będącego ich własnością, panelu AGRIBUS (badanie rolników polskich 15+ na reprezentatywnych losowych próbach o wielkości 1000 gospodarstw). Dodatkowo postaram się pokazać jak tradycyjne wzory kulturowe w zakresie komunikacji charakteryzujące kulturę chłopską są przenoszone w świat nowych technik informacyjnych.

Maria Wieruszewska

Co komunikują zmiany w krajobrazie?

1. Krajobraz kulturowy rozumiany jako swoisty „kadr życia” wykracza poza wymiar badań przestrzennych prowadzonych w ramach geografii.
2. Interwencje w krajobraz wsi wywołane różnymi czynnikami (przyrodniczymi, społecznymi) we właściwy dla siebie sposób informują o siłach sprawczych zmian przestrzennych.
3. Uwaga skoncentrowana na kształcie krajobrazu wsi w Polsce po II wojnie światowej pozwoli na wyróżnienie kontekstu ustroju państwa po roku 1945 i po roku 1989.
4. Krajobraz wsi informuje (komunikuje) o społeczno-kulturowej kondycji, zarówno badaczy zajmujących się przestrzenią jak i polityków, a nade wszystko mieszkańców wsi.

Marta Wójcicka

Komunikacja i przekaz – pamięć zbiorowa w świetle mediologii

Celem referatu jest ukazanie pamięci zbiorowej w świetle mediologii, której podstawy wyłożył Régis Debray w monografii *Wprowadzenie do mediologii* (2000/2010). We wspomnianej pracy R. Debray dokonał rozróżnienia między komunikacją i przekazem. Pamięć żyje w komunikacji i dzięki przekazywaniu. Jak funkcjonuje pamięć zbiorowa w obu tych procesach? Jaka pamięć żyje w komunikacji, a jaka jest przekazywana? Jak procesy komunikacji i przekazywania wpływają na kształty pamięci zbiorowej? Punktem wyjścia do próby odpowiedzi na te pytania będzie mediologiczna koncepcja Debray'a, z którą wydają się korespondować inne koncepcje pamięci zbiorowej (m. in. Jana Assmanna, Aleidy Assmann, Harolda Welzera) i autorki referatu.

Jolanta Zdybel

***Modus operandi* komunikowania politycznego**

Komunikowanie polityczne stanowi w dobie „społeczeństwa światowego ryzyka” szczególnie ważny element życia społecznego. Przypisane tej formie komunikowania funkcje (informacyjna, edukacyjna, identyfikacyjna, integracyjna, mobilizacyjna) często są realizowane opacznie. Komunikowanie polityczne, wykorzystując wszystkie dostępne mu kanały przekazu oraz formy, często – zamiast informować – dezinformuje (posługuje się prowokacją, kłamstwem, manipulacją). Tym samym przyczynia się ono do kształtowania niskiej kultury politycznej i obywatelskiej.

Lech Zdybel

„Kto potrafi śpiewać, ten musi być też bystry”. Rzecz o *Grenzmoral* w mediach i kulturze

Wystąpienie dotyczy wpływu mediów masowych na kulturę w tym szczególnym jego aspekcie, w którym daje o sobie znać kształtowanie opinii społecznej i publicznej przez osobliwych komunikatorów zwanych „postintelektualnymi intelektualistami”, albo też – tradycyjnie rzecz ujmując – celebrytami bądź idolami. Efektem tego komunikowania jest przyczynianie się mediów do erozji sfery moralnej kultury. „Postintelektualni intelektualiści” wnoszą bowiem istotny wkład w potęgowanie się społecznie niepokojącego zjawiska określanego mianem „moralności krańcowej” (*Grenzmoral*).